

12.12.2023

Valtioneuvoston asetus pelastustoimen kansainvälisen avun vastaanottamisen erityisvalmiuden kokoamisesta

1. Säädösperusta ja asetuksenantovaltuudet

Pelastuslain (379/2011) 27 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan pelastuslaitos osallistuu 38 §:ssä tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon.

Pelastuslain 38 §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä valtioiden välillä on sovittu ja jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista (418/2017) muuta johdu, sisäministeriö voi: a) päättää Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, jos avun antaminen on perusteltua ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi; b) pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä; c) päättää toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä pelastustoimeen kuuluvan tuen antamisesta toiselle viranomaiselle kyseisen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi Suomen alueen ulkopuolella.

Pelastuslain 38 §:n 3 momentin mukaan Suomeen vastaanotettavalla pelastustoimeen kuuluvalla avulla tarkoitetaan materiaaliapua ja kansainvälisten pelastustoimen asiantuntijoiden ja muodostelmien antamaa apua suomalaiselle toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle 32 §:n mukaisissa pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä. Suomeen vastaanotettavan pelastustoimeen kuuluvan avun osalta noudatetaan lisäksi, mitä Suomen ja apua antavan valtion välillä on valtiosopimuksin sovittu ja unionin pelastuspalvelumekanismista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöstä N:o 1313/2013/EU.

Pelastuslain 47 §:n 1 momentin mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Sisäministeriön asetuksen pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) 5 §:n 4 kohdan mukaan suunnittelun tulee kattaa pelastuslain 38 §:ssä tarkoitettua kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyvät järjestelyt. Kaikkien hyvinvointialueiden pelastuslaitosten on edellä sanotun perusteella laadittava HNS suunnitelmat omalle alueelleen (esimerkiksi sammutuslentokoneiden vedenottoaikat), mutta HNS henkilöstö voi tulla toiselta hyvinvointialueen pelastuslaitokselta.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 4 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan siten kuin tässä ja muussa laissa säädetään.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella, pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun antamisen tai vastaanottamisen edellytyksenä olevaan erityisvalmiuteen kuuluvia hyvinvointialueen tehtäviä voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Sisäministeriön asetuksen pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) 5 §:n 4 kohdan mukaan pelastuslaitoksen tulee suunnitella pelastustoiminta ja sen johtaminen vaativissa tilanteissa. Vaativia tilanteita koskeva suunnittelu tulee sovittaa yhteen pelastustoiminnan yleisjärjestelyjen kanssa. Vaativia tilanteita koskevan suunnittelun tulee kattaa pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetun kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyvät järjestelyt. Valmius vastaanottaa pelastustoiminnassa tarvittavaa apua, myös kansainvälistä apua, voidaan katsoa siten kuuluvan jokaisen hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Kansainvälisen avun vastaanottamiseen voi sisältyä esimerkiksi isäntämaan tuki eli HNS (Host nation support). Kansainvälisen avun vastaanottamisen valmiuteen liittyviä tehtäviä voi olla esimerkiksi kansainvälisten muodostelmien vastaanottojärjestelyt kuten esimerkiksi huolto-, viestintä-, majoitus- ja logistiikkatehtävät.

Pelastustoimen järjestämislain 5 §:n nojalla voidaan koota vain tehtäviä, jotka kuuluvat hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Tämä tarkoittaa, että pelastuslain 38 §:ssä säädetyn pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun pyytäminen kuuluu jatkossakin valtion vastuulle, eikä sitä siksi voida koota yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Sen sijaan pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetun kansainvälisen avun eli ulkomailta saadun resurssin ja avun vastaanottamiseen liittyvät järjestelyt sekä avun käyttö ja kansainvälisten muodostelmien johtaminen ovat hyvinvointialueen pelastusviranomaisten vastuulla. Tästä syystä hyvinvointialueen pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden järjestämisvastuu on mahdollista koota valtakunnallisesti pelastustoimen järjestämislain 5 §:n 1 momentin 5 kohdan ja 7 §:n 2 momentin nojalla.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialue, jonka järjestettäväksi tehtävä on osoitettu, vastaa hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaisesti tehtävään kuuluvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavasta, tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Muilla hyvinvointialueilla ei ole päätösvaltaa 1 momentissa tarkoitetuista palveluista, eivätkä ne saa järjestää, tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja. Kukin hyvinvointialue vastaa kuitenkin tehtäviensä rahoituksesta ja ne ovat velvollisia korvaamaan kootusta tehtävästä ja siihen kuuluvista palveluista ja muista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset. Kootun tehtävän kustannusten jakamisen perusteista sekä koottuun tehtävään sisältyvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden korvausperusteista voidaan säätää tarkemmin sisäministeriön asetuksella.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 3 momentin mukaan koottavista tehtävistä sekä niistä hyvinvointialueista, joihin tehtävät kootaan, voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava niitä hyvinvointialueita, joita asia koskee.

2. Asian valmistelu

2.1. Asetuksen valmistelu

Asetusluonnos valmisteltiin virkatyönä sisäministeriössä.

Asetusluonnos oli lausunnoilla 19.06.-01.09.2023. Koska pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 § 3 momentin mukaan ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava niitä hyvinvointialueita, joita asia koskee, lausuntopyyntö toimitettiin tässä tarkoituksessa kaikille hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille. Lausuntoa pyydettiin lisäksi seuraavilta tahoilta: ministeriöt, sisäministeriön osastot ja erillisyyksiköt, pelastuslaitokset, aluehallintovirastot, Suomen Kuntaliitto, Suomen Palopäällystöliitto (SPPL), Suomen pelastusalan ammattilaiset (SPAL), Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK), Suomen Sopimuspalokuntien Liitto (SSPL), Suomen Punainen Risti, Rajavartiolaitos ja Pääesikunta. Määräaikaan mennessä asetusluonnoksesta annettiin 18 lausuntoa. Lisäksi 10 tahoja ilmoitti, että niillä ei ole lausuttavaa.

Asetusluonnos on ollut oikeusministeriön laintarkastuksessa.

2.2. Lausuntopalaute

Lausunnon antoivat Etelä-Suomen, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastot, HUS-Yhtymä, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos, Etelä-Karjalan pelastuslaitos, Helsingin kaupungin pelastuslaitos, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Savon hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialueen pelastuslaitos, Satakunnan hyvinvointialue, Satakunnan pelastuslaitos, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Puolustusministeriö, Helsingin kaupunki, Pohjois-Savon hyvinvointialueen pelastuslaitos ja sisäministeriön Rajavartio-osasto.

Sisäministeriön Rajavartio-osaston lausunnon mukaan Rajavartiolaitoksen kannalta ei ole merkitystä, millä paikkakunnalla käsin toimintaa koordinoidaan. HNS-tehtäviin koulutetusta henkilöstöstä olisi hyötyä myös mahdollisissa merellisissä monialaonnettomuuksissa ja muissa suurissa merellisissä onnettomuuksissa, jos ulkomailta pyydetään tukea Rajavartiolaitoksen johtamaan meripelastukseen tai merialueen ympäristövahinkojen torjuntaan.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunnon mukaan kansainvälisen avun suorituskyky tulisi määrittellä tarkasti ja yksiselitteisesti. Asia tulisi kuvata tarveperustaisesti, ei henkilömäärään nojaten. Lisäksi on epäselvää vielä perustelumuition pohjalta, mitä tosiasiallisesti tarkoitetaan muiden koordinoitavissa olevien resurssien valmiudella ja kyvykkyydellä. Asetusluonnosta ei muutettu tältä osin, koska asetuksessa säädetään KV-avun vastaanottamisen kokoamisesta.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston lausunnon mukaan HNS-valmius on tällä hetkellä hyvinvointialueiden pelastustoimilla hyvin keskeneräinen ja resurssit sen toteuttamiseen ovat hyvin rajalliset. Tästä syystä aluehallintovirasto katsoi, että kansallisesti on järkevää toteuttaa koordinaatiota HNS-asioissa, kuten asetuserustuksen perusteluissa mainitaan. Satakunnan pelastuslaitos ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen pelastuslaitos yhtyivät ajatukseen, että HNS-toiminnan pitäisi olla yksi valtakunnallisesti koottavista toiminnoista.

Myös Helsingin kaupungin pelastuslaitos, HUS-Yhtymä, Keski-uudenmaan pelastuslaitos ja Pirkanmaan hyvinvointialue näkivät erittäin myönteisenä sen, että pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius kootaan valtakunnallisesti Helsingin kaupungille.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen pelastuslaitos esitti kansainvälisen avun vastaanottamisen koordinaatiovastausta ensisijaisesti Varsinais-Suomen hyvinvointialueen pelastuslaitokselle. Pelastuslaitos on toiminut vuosia HNS toiminnan ja sen koulutuksen kärkikehittäjänä mm. Palosuojelurahaston rahoituksella ja toiminta ja resurssit ovat vakiintuneet osaksi pelastuslaitoksen toimintaa. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue esitti, että Helsingin kaupungin järjestämistä ohella Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle kootaan toimintaedellytykset varajärjestelyitä varten. Perusteluna ovat erinomaiset liikenneyhteydet sekä koko Suomea katsoen Pohjois-Pohjanmaan sekä erityisesti Oulun kaupungin sijainti. Esitystä ei ole muutettu lausuntojen perusteella. Sisäministeriössä on valmistelussa samanaikaisesti luonnos valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisesta ja alueellisista tilanne- ja johtokeskusjärjestelyistä sekä muusta pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevasta erityisvalmiudesta. Kyseisessä asetuksessa ehdotetaan Suomeen perustettavaksi pelastustoimen valtakunnallinen 24/7 tilanne- ja johtokeskustoiminta, sekä kootaan muu pelastustoiminnan valtakunnallisen johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius Helsingin kaupungin järjestämistä ohella. Tästä syystä olisi perusteltua, että Helsingin kaupunki koordinoisi myös kansainvälisen avun vastaanottamisen osalta HNS asioita.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen ja Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen lausunnoissa tuotiin esiin, että kansainvälisen avun vastaanottamisen toimeenpano ei vaadi ympärivuorokautista valmiutta. Asetusta on muutettu tältä osin ja poistettu ympärivuorokautisuus.

Lausuntopalautteen johdosta koottavista tehtävistä on poistettu HNS tehtävien koulutus, koska se kuuluu lain mukaan Pelastusopistolle. Koulutus ei ole myöskään hyvinvointialueen lakisääteinen tehtävä, joten sitä ei voi järjestämlain 5 §:n nojalla koota.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos ja Helsingin kaupungin pelastuslaitos nostivat esille, että HNS tehtävien erityisvalmiuden keskittäminen ei saa aiheuttaa lisäkustannuksia hyvinvointialueelle. Asetuksessa tai tausta-aineistossa ei selkeästi tuoda esille annetun tehtävän aiheuttamien kustannusten korvaamista tai selkeästi kirjata sitä, mitä HNS koordinointi käytännössä tarkoittaa resurssien ja valmiuksien ja velvollisuuksien osalta. Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen lausunnon mukaan uuden kootun tehtävän rahoitus tulee olla myös täysmääräinen, ja osoitettava Helsingin kaupungin pelastuslaitokselle.

Asetusta ei muutettu kustannusten osalta, koska kyseessä oleva tehtävä kuuluu jo nyt hyvinvointialueille lain mukaan tehtäväksi. Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 § mukaan kukin hyvinvointialue vastaa kuitenkin tehtäviensä rahoituksesta ja ne ovat velvollisia korvaamaan kootusta tehtävästä ja siihen kuuluvista palveluista ja muista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset. Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 9 § mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan täysimääräisesti huomioon hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutos, jos se aiheutuu asianomaista tehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta. Muistioon vaikutusarviointi kohtaan lisättiin lausuntojen johdosta pelastustoimen järjestämislain sääntely liittyen kustannuksiin. Puolustusministeriön lausunnon johdosta asetusluonnoksen perusteluihin on lisätty Puolustusvoimien rooli.

Lausuntojen mukaan siirtymäaika on varsin lyhyt ja sitä tulisi lisätä yhdellä vuodella, jotta Helsinki ehtii tosiasiallisesti järjestää kyseisen toiminnon tuottamisen. Asetukseen on lisätty siirtymäsäännös, niin, että kansainvälisen avun vastaanottamisen erityisvalmius on saatettava asetuksen mukaiseksi vuoden 2024 loppuun mennessä.

2.3. Laintarkastus

Asetusluonnokseen tehtiin laintarkastuksen esittämät muutokset.

3. Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Ehdotetun asetuksen mukaan Helsingin kaupungin järjestämisvastuulle kuuluisi pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius.

Kansainvälisen avun vastaanottaminen edellyttää isäntämaan tukea, joka sisältää myös valmiuden käynnistää tarvittavat toimenpiteet Suomeen tulevan kansainvälisen avun koordinoimiseksi. Kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpidon voidaan katsoa kuuluvan jokaisen hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Kansainvälisen avun vastaanottamisen valmiuteen liittyviä tehtäviä voi olla esimerkiksi kansainvälisten muodostelmien vastaanottojärjestelyt kuten esimerkiksi huolto-, viestintä-, majoitus- ja logistiikkatehtävät.

Kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän erityisvalmiuden järjestämisvastuu koottaisiin yhden hyvinvointialueen järjestämisvastuulle palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden ja laadun turvaamiseksi. Käytännössä esimerkiksi suuren maastopalon sammuttaminen voi vaatia koko hyvinvointialueen pelastustoimen sekä naapurialueiden resurssit, jolloin kansainvälisen avun vastaanottamisen valmiuteen ei enää riitä omaa koulutettua henkilökuntaa. Tehtävän kokoaminen varmistaisi valtakunnallisesti valmiuden ottaa vastaan koordinoitusti kansainvälistä apua harvoin ja yllättäen syntyvissä tilanteissa. Tehtävän kokoaminen on välttämätöntä myös tehtävän vaativuuden ja suurten kustannusten perusteella.

4. Säännöskohtaiset perustelut

1 § Valtakunnallisesti koottavat tehtävät

Pykälän mukaan Helsingin kaupungin järjestämisvastuulle kuuluisi pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellytyksenä oleva erityisvalmiuserityisvalmius. Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialue, jonka järjestettäväksi tehtävä on osoitettu, vastaa hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaisesti tehtävään

kuuluvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä, tuottamistavan valinnasta, tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Järjestämisvastuu määrittää sen, mistä tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue kantaa vastuu. Järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue vastaisi pelastustoimen kansainvälisen avun vastaanottamisen edellytyksenä olevasta erityisvalmiudesta sekä niihin liittyvien velvoitteiden hoitamisesta. Järjestämisvastuuseen kuuluu vastuu tehtävän järjestämisen edellyttämien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta. Yhdenvertainen saatavuus tarkoittaa, että kaikilla hyvinvointialueilla tulee olla mahdollisuus saada isäntämaan tukea (HNS), joka sisältää valmiuden käynnistää tarvittavat toimenpiteet Suomeen tulevan kansainvälisen avun koordinoimiseksi samojen objektiivisten perusteiden mukaisesti.

Järjestämisvastuuseen kuuluu vastuu pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen järjestämisen edellyttämien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen. Palvelujen laatu tarkoittaa palvelun kykyä vastata hyvinvointialueiden tarpeeseen kansainvälisen avun vastaanottamisen edellytyksenä olevia palveluita vaikuttavasti, säännösten mukaisesti ja kustannustehokkaasti.

Järjestämisvastuuseen kuuluu vastuu tehtävän järjestämisen edellyttämien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tuottamistavan valinnasta. Järjestämisvastuu itsessään ei määritä sitä, miten palvelut tulee tuottaa. Esityksen mukaisesti Helsingin kaupunki voisi päättää tuotantotavasta itse eli tuottako se kansainvälisen avun vastaanottamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden itse tai hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa, tai hankkiiko se sen sopimusten perusteella muualta. Asetuksessa ei siten ehdoteta säädettävän kansainvälisen avun vastaanottamisen tai sen edellyttämien valmiuden ylläpidon tuottamisesta.

Järjestämisvastuuseen kuuluu vastuu tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta. Järjestämisvastuussa olevan Helsingin kaupungin olisi aktiivisesti seurattava palvelujen laatua ja määrää sekä sitä, toteutuvatko ne vaatimusten ja tarpeen mukaisesti. Valvonta kattaa sekä oman toiminnan että sopimusjärjestelyihin perustuvien, muiden tuottamien palvelujen asianmukaisuuden valvonnan.

Järjestämisvastuuseen kuuluu myös vastuu tehtävän järjestämisen edellyttämästä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Hyvinvointialueen palvelutuotannossa viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttöä voidaan lailla säätää tai siirtää hallintosäännössä määritellyllä tavalla.

Pelastustoimen järjestämislain 5 §:n sekä esitetyn asetuksen 1 §:n nojalla voidaan koota vain tehtäviä, jotka kuuluvat hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Valtion vastuulle kuuluvan pelastuslain 38 §:ssä säädetyn pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun pyytäminen sekä päätös pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille kuuluvat jatkossakin valtion vastuulle.

Pykälän 1 momentin mukaan järjestämisvastuussa oleva Helsingin kaupunki vastaisi kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämästä isäntämaan tuesta, joka sisältää valmiuden käynnistää tarvittavat toimenpiteet Suomeen tulevan kansainvälisen avun koordinoimiseksi. Helsingin kaupunki koordinoisi pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamista valtakunnallisesti ja vastaisi siihen liittyvien velvoitteiden järjestämisestä.

Valtio vastaa muun muassa kommunikoinnista esimerkiksi muiden maiden kanssa apua pyydettyä ja avun ollessa matkalla sekä viestinnästä EU:n hätäavun koordinaatiokeskuksen kanssa. Helsingin kaupungin tämän asetuksen mukainen järjestämisvastuu alkaisi, kun sisäministeriö on päättänyt avun pyytämisestä ja päätöksen mukainen kansainvälinen apu ja resurssit ovat saapumassa Suomeen ja ovat suomalaisten viranomaisten käytettävissä ja johdettavissa. Pelastuslain 38 §:n 3 momentin mukaan Suomeen vastaanotettavalla pelastustoimeen kuuluvalla avulla tarkoitetaan materiaaliapua ja kansainvälisten pelastustoimen asiantuntijoiden ja muodostelmien antamaa apua suomalaiselle toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle 32 §:n mukaisissa pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä.

On välttämätöntä, että pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius ja siihen liittyvä avun vastaanottamisen koordinaatio kootaan valtakunnallisesti Helsingin kaupungin järjestämisvastuulle. Kansainvälisen avun vastaanottaminen edellyttää isäntämaan tukea (HNS), joka sisältää myös valmiuden käynnistää tarvittavat toimenpiteet Suomeen tulevan kansainvälisen avun koordinoimiseksi. Järjestämisvastuun kokoaminen Helsingin kaupungille turvaisi kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämien valmiuden käynnistää tarvittavat toimenpiteet harvoin ja satunnaisesti tapahtuvissa tilanteissa, joissa tarvitaan

kansainvälistä apua. Tehtävän järjestämistä vastuun kokoaminen varmistaisi kansainvälisen avun vastaanottamisen koordinaatiovalmiuden sekä isäntämaan tuen yhdenmukaisuuden ja laadun koko Suomessa. Lisäksi tehtävän kokoaminen on välttämätöntä kyseessä olevan tehtävän vaativuuden ja siitä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Kansainvälisen avun vastaanottaminen sekä siihen liittyvät toimenpiteet Suomeen tulevan avun koordinoimiseksi tulevat kyseeseen esimerkiksi suurissa maastopaloissa, joiden arvioidaan lisääntyvän ilmastomuutoksen myötä myös Suomessa. Suurissa maastopaloissa tai esimerkiksi laajoissa onnettomuuksissa hyvinvointialueen resurssit ovat käytössä kokonaisuudessaan maastopalon sammuttamiseen tai onnettomuuden seurausten rajoittamiseen, eikä hyvinvointialueen resurssit niissä tilanteissa riitä Suomeen tulevan kansainvälisen avun koordinointiin ja isäntämaan tukeen. Ilman esitetyn tehtävän kokoamista Helsingin kaupungin järjestämistä vastuulle, hyvinvointialueet voivat pahimmassa tapauksessa joutua kieltäytymään kansainvälisen avun vastaanottamisesta, vaikka sitä tarvitsisivatkin. Kansainvälisen avun vastaanottamisen erityisvalmiuden kokoaminen olisi välttämätöntä, jotta voidaan turvata pelastustoiminnan edellyttämien henkilö- ja kalustoresurssien sekä kansainvälisten muodostelmien saatavuus valtakunnallisesti.

Sisäministeriössä on valmistelussa samanaikaisesti tämän asetuksen kanssa valtioneuvoston asetus valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta. Kyseisessä asetuksessa ehdotetaan, että pelastustoimen valtakunnallinen 24/7 tilanne- ja johtokeskustoiminta sekä muu pelastustoiminnan valtakunnallisen johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius koottaisiin Helsingin kaupungin järjestämistä vastuulle. Tilanne- ja johtokeskuksen tehtävänä olisi ylläpitää valtakunnallista pelastustoimen tilannekuvaa mukaan lukien resurssit. Pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen erityisvalmius edellyttää kansallista yhteispistettä, jonka kautta avun vastaanottamista koordinoitaisiin. Siten olisi perusteltua, että Helsingin kaupungin järjestämistä vastuulla olisi sekä kansainvälisen avun vastaanottamisen erityisvalmius että valtakunnallinen 24/7 tilanne- ja johtokeskustoiminta ja muu pelastustoiminnan valtakunnallisen johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius.

Kansainvälisen avun vastaanottamisen koordinaatio on vaativa tehtävä ja tehtävien suorittamiseen on oltava olemassa tosiallinen valmius ja osaaminen, mikä puolestaan edellyttää tehtäviin osallistuvan henkilöstön erityiskoulutusta. Tällöin valmius kansainvälisen avun vastaanottamisen koordinaatiolle olisi olemassa 24/7 ilman, että jokainen hyvinvointialue joutuisi järjestämään oman valmiuden kansainvälisen avun vastaanottamiseen ja koordinaatioon. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista kouluttaa kaikille hyvinvointialueille erikseen asiantuntijoita ja kokoamalla isäntämaan tukeen liittyvät tehtävät yhdelle hyvinvointialueelle saataisiin koulutuksen osalta merkittäviä kustannussäästöjä. Kyseiset tehtävät ovat satunnaisia ja melko harvinaisia ja osaamisen ja kyvykkyyksien keskittäminen säästäisi samalla resursseja.

Lisäksi sisäministeriön johto- ja tilannekeskus on esitetty perustettavan Helsingin johto- ja tilannekeskuksen yhteyteen, jolloin ministeriön asiantuntijuus olisi myös käytettävissä yhtäaikaisesti. Sisäministeriön tehtävänä on pelastuslain 38 §:n mukaisesti pyytää kansainvälistä apua. Sisäministeriön tilanne- ja johtokeskus toimisi myös yhteispisteenä maahan tulevalle kansainväliselle avulle.

Isäntämaatukeen (HNS) liittyviä tehtäviä kuuluu Puolustusvoimista annetun lain (2007/551) nojalla myös Puolustusvoimien vastuulle. Kyseisen lain 2 §:n 3 kohdan mukaan Puolustusvoimat osallistuu kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan. Puolustusvoimien tehtäviin kuuluu myös muiden viranomaisten tukeminen lain 2 §:n 2b kohdan mukaisesti. Lain 4 a § - 4 b §, sekä 12 – 12 a §:issä säädetään tarkemmin puolustusvoimien osallistumisesta, toimivallasta sekä päätöksenteosta avun pyytämiseksi ja vastaanottamiseksi.

2 § Voimaantulo

Pykälässä säädettäisiin asetuksen voimaantulosta. Esityksen mukaan asetus tulisi voimaan 1.1.2024. Riittävän siirtymäajan varmistamisen vuoksi, asetuksen 1 §:ssä tarkoitettu erityisvalmius olisi kuitenkin saatettava asetuksen mukaiseksi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2024.

5. Vaikutukset

HNS tehtävät koottaisiin Helsingin kaupungin järjestämistä vastuulle ja Helsingin kaupunki tuottaisi palvelut omana toimintanaan tai hankkimalla ne hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 9 §:n

mukaisesti sopimukseen perustuen muilta palveluiden tuottajilta, kuten muiden hyvinvointialueiden pelastuslaitoksilta.

Esitettyjen tehtävien järjestämisen kokoaminen Helsingin kaupungille mahdollistaisi 24/7 koulutetun henkilöstön käytön kansainvälisen avun vastaanottamisen erityisvalmiudessa. Tämä säästäisi kustannuksissa, kun jokainen hyvinvointialue ei joutuisi järjestämään omaa valmiutta eikä kouluttamaan omia asiantuntijoita.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan Hyvinvointialue, jonka järjestettäväksi tehtävä on osoitettu, vastaa hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaisesti tehtävään kuuluvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavasta, tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Muilla hyvinvointialueilla ei ole päätösvaltaa 1 momentissa tarkoitetuista palveluista, eivätkä ne saa järjestää, tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja. Kukin hyvinvointialue vastaa kuitenkin tehtäviensä rahoituksesta ja ne ovat velvollisia korvaamaan kootusta tehtävästä ja siihen kuuluvista palveluista ja muista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Pelastustoimen järjestämislain 5 §:n 2 momentin mukaan kootun tehtävän kustannusten jakamisen perusteista sekä koottuun tehtävään sisältyvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden korvausperusteista voidaan säätää tarkemmin sisäministeriön asetuksella. Tällaista sisäministeriön asetusta ei ole annettu. Kustannusten jako jää hyvinvointialueiden sovittavaksi ja kustannusten jaossa on huomioitava miltä osin ja missä laajuudessa hyvinvointialue käyttää toisen hyvinvointialueen järjestämisvastuulle koottua palvelua.

6. Voimaantulo

Asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024. Asetuksen 1 §:ssä tarkoitettu erityisvalmius on saatettava asetuksen mukaiseksi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2024.